

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 OSLO

NORWEGIAN POLICE UNIVERSITY COLLEGE

Deres referanse:

Vår referanse:
2017/04600-5 008

Sted, Dato
Oslo, 13.10.2017

HØRINGSSVAR - NOU 2017:9 POLITI OG BEVÆPNING

Det vises til høringsdokumenter datert 24. mai 2017 fra Justis- og beredskapsdepartementet om utsendelse av NOU 2017:9 Politi og bevæpning på høring. Politidirektoratet har i eget høringsbrev datert 13. juni s.å. bedt om at hørings svar sendes via direktoratet. I samme brev ble høringsfristen satt til 15. september. Politihøgskolen takker for at vi fikk innvilget forlenget frist med en måned.

Utvalget fremmer anbefalinger som både departementet og direktoratet har bedt om høringsinstansenes vurdering av herunder også eventuelle økonomiske og administrative konsekvenser de kan medføre. Før Politihøgskolen kommenterer anbefalingene, har vi noen mer generelle bemerkninger til utredningen som vi redegjør ganske omfattende for i det følgende. Vi vil også kort redegjøre for Politihøgskolens forskningsprosjekt om bevæpning som har pågått siden 2015, før vi gir vår tilbakemelding på utvalgets forslag.

1. Om utredningen generelt

Spørsmålet om bevæpning er av stor samfunnsmessig og politisær betydning. Løsningen vil for den enkelte i stor grad være verdibasert, og det er vanskelig å finne løsninger som i alle sammenhenger er uten svakheter. På denne bakgrunn er det etter Politihøgskolens oppfatning særdeles viktig at drøftelsen og argumentasjonen i utredningen er så fullstendig og objektiv som mulig. Her mener vi at utredningen har svakheter som gjør at den ikke oppnår den ønskede autoritet for avgjørelsen av bevæpningsspørsmålet.

Med den kritikk som Politihøgskolen i det følgende anfører mot utvalgets arbeid, er det en fare for at dette oppfattes som et argument for at utvalget burde kommet til en annen hovedkonklusjon når det gjelder bevæpningsspørsmålet. Det vil i så fall *ikke* medføre riktighet. Vårt budskap er først og fremst at svakhetene og mangler ved utredningen leder til at overbevisningskraften til hovedkonklusjonen svekkes.

1.1 Kunnskapsforankring eller verdiforankring?

Både under den muntlige presentasjon under overrekkelsen av utredningen til departementet 29. mars d.å. og i utredningsteksten vektla utvalget en kunnskapsbasert arbeidsmetode. Den er i utredningen beskrevet som følger:

«Utvalget har vurdert disse kildene i et kunnskapshierarki. Det betyr at noen former

POLITIHØGSKOLEN

Pb.5027 Majorstuen, 0301 Oslo
Slemdalsveien 5
Tlf: 23 19 99 00 /Faks: 23 19 99 01
Org. nr: 974 761 017 / Giro: 7694.05.08335
www.phs.no /postmottak@phs.no

Avdeling Bodø

Pb. 6004, 8002 Bodø
Universitetsalleen 1
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 75 58 80 30

Utdanningssenter Kongsvinger

Pb. 100, 2201 Kongsvinger
Motjernsvegen
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 62 82 59 50

Justissektorens kurs- og øvingssenter Avdeling Stavern

Pb. 204, 3291 Stavern
Fredriksvern Verft
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 33 20 61 00

for kunnskap er rangert høyere enn andre. Kildene er vurdert ut fra verifiserbarhet, dokumenterbarhet og kvalitet. Utvalget har i sitt arbeid lagt stor vekt på kunnskap som er fremkommet gjennom anerkjente vitenskapelige metoder for innsamling og bearbeiding av data der dette foreligger. Utvalget har videre lagt vekt på også selv å vurdere alle kilder kritisk. I den sammenheng har det vært en styrke i arbeidet å ha et sekretariat med feltspesifikk forskningskompetanse» (side 16).

Politihøgskolen savner en konkretisering av hva dette egentlig betyr. Slik Politihøgskolen ser det, blir denne innledningen spesielt problematisk fordi en stor del av utvalgets diskusjoner og konklusjoner langt på vei er verdiforankret og ikke nødvendigvis kunnskapsbaserte i betydningen at de forankret i dokumentasjon og forskning. Å ta utgangspunkt i eller initiere en verdiforankret diskusjon om dette spørsmålet er på ingen måte feil eller kritikkverdig, men utvalget burde klargjort sitt syn og ført en verdibasert argumentasjon der hvor det er naturlig, og dokumentert en kunnskapstilnærming der hvor det er naturlig. Vi kan eksemplifisere med følgende sitater:

«Utvalget er kritisk til en utvikling hvor politiets overlegenhet skal befestes med våpenmakt, ettersom dette fort vil gå på bekostning både av verdier fra den tilbakeholdne polititradisjonen, og på bekostning av nødvendighets- og forholdsmessighetsprinsippet» (side 16).

Det fremstår som om utvalget er kritisk til en utvikling som kan komme fordi utvalget med stor grad av sikkerhet kan angi konsekvensene av den samme utviklingen.

«Politiet er altså med på å forme det samfunnet de opererer i. Denne gjensidige påvirkningen synliggjør at den fremtidige norske samfunnsutviklingen vil kunne påvirkes av en generell bevæpning av politiet. Det innebærer at politiet ikke bare skal svare på en samfunnsutvikling, men at politiet også er med å prege den fremtidige samfunnsutviklingen. Utvalget mener at et politi som er bevæpnet, vil påvirke samfunnet på en annen måte enn et politi som er ordinært ubevæpnet» (side 191).

Dette sitatet viser utvalgets tro på politiet som en tung og viktig aktør i «samfunnsformende» prosesser. Det er i og for seg legitimt å tillegge politiet viktige normdannende funksjoner, men ikke helt uproblematisk. Hvordan begrunner utvalget en slik posisjon? Det er også noe problematisk å se hva som kommer først (årsak eller virkning). Politihøgskolen har også vanskeligheter med å se hva som er kunnskapsgrunnlaget for å konstatere at variabelen «bevæpning» er forklaring på en samfunnsutvikling. Utvalget følger opp denne verdiforankrede tenkningen på side 203. Her er en eventuell bevæpning definert som «samfunnsskade» pr. definisjon:

«Ettersom vi lever i et samfunn med stor grad av trygghet og mindre kriminalitet enn tidligere, mener utvalget at det er en stor verdi i å beholde dagens bevæpningsordning og at omkostningene ved generell bevæpning blir for store. Spørsmålet om generell bevæpning handler ikke bare om å vurdere den faktiske og potensielle skaderisiko for politifolk og publikum, men også om å vurdere «samfunnsskade»; altså den påvirkningen et slikt tiltak vil ha på samfunnet på lang sikt. Her er befolkningen og ulike befolkningsgruppers tillit til politiet svært sentralt».

Kapittel 9 *Mulige bevæpningsmodeller for norsk politi* har også svakheter med tanke på kunnskapsbasert forankring. Dette er uheldig fordi en utredning av mulige bevæpningsmodeller for norsk politi etter mandatet skal fungere som beslutningsgrunnlag

for viktige spørsmål. Nedenfor følger et eksempel:

«Staten har ansvar for å beskytte sine innbyggere, herunder også politiet, men samtidig et ansvar for å sikre at tiltak som settes inn ikke går for langt. Det innebærer å unngå å innrette hele samfunnet ut fra en scenariotekning som legger bestemte former for terror til grunn. Slik tenkning kan ha store og uønskede omkostninger. Det kan bidra til at vi mister grunnverdier i det norske samfunnet, som legitimitet og tillit. Det gjelder derfor å finne den rette balansen mellom risiko og andre hensyn. Utvalget ønsker en kunnskapsstyrt tilnærming til spørsmålet om politiets maktmidler (jf. kapittel 2), noe som står i kontrast til det hendelsesstyrte. En verstefallstenkning er en hendelsesstyrt tilnærming, basert på hendelser som kanskje aldri har skjedd eller vil skje» (side 192).

For Politihøgskolen blir det uklart om dette handler om bevæpning, tenkning, proaktivt sikkerhetsarbeid eller om det er kritikkverdig å tenke scenarier som kan berøre sikkerheten i Norge. Politihøgskolen undres også over at utvalget ikke har drøftet sin anførsel i relasjon til anbefalingene i NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli – kommisjonen. En av de sentrale anbefalingene fra kommisjonen er inntatt NOU 2012:14 side 451 sp. II:

«God risikoforståelse utvikles over tid, ved at det opparbeides kunnskap om hvor sannsynlig det er at ulike situasjoner vil forekomme, og konsekvensene av ulike utfall. Det er krevende å fullt ut ta inn over seg og gjennomføre tiltak knyttet til å forhindre verste fall-scenarier, og planlegge konstruktiv respons på lite sannsynlige hendelser. Grunnsikring må være på plass, og i arbeidet med risiko må man ikke bare ta inn over seg historiske erfaringer, men også ta høyde for overraskelser og usikkerhet.»

Politihøgskolen ser fram til en nærmere diskusjon om hvordan synspunktene i NOU 2012:14 og NOU 2017:9 kan avstemmes.

1.2 Bruk av kilder, kildekritikk og metodebruk

Utvalget skriver på flere steder i utredningen at utvalget har arbeidet kunnskapsbasert. Politihøgskolen er av den oppfatning at utredningen har svakheter både med hensyn til kildebruk, kildekritikk og bruk av metode.

Kildehierarki

Utvalget presiserer at det i sin kunnskapsstyrte tilnærming har rangert kildene i kunnskapshierarki. Som tidligere nevnt savner Politihøgskolen en nærmere utdyping av hvordan utvalget har gjort dette. Politihøgskolen registrerer at utvalget legger stor vekt på en rekke masteroppgaver. De masteroppgavene som er særlig brukt er alle gode arbeider med de kriteriene som ligger til grunn for å bedømme masteroppgaver. Man kan imidlertid stille spørsmål ved at utvalget uten en kildekritisk drøfting, bruker masteroppgavene som faktagrunnlag for store deler av utredningen. Spesielt synes Helstad og Ingjers masteroppgave *Bevæpning av politiet, For Sikkerhets skyld?* å være vektlagt i stor grad i utredningen. Det er henvist til denne masteroppgaven mellom 30-35 ganger sammen med en påfølgende rapport som utvalget har bestilt av forfatterne. Politihøgskolen vil berømme Helstad og Ingjer for det arbeidet som er nedlagt, men savner en refleksjon omkring metodebruk mm., når slike kilder blir et så sentralt arbeid i utvalgets utredning.

I tillegg til de metodiske utfordringer noen av masteroppgavene kan ha, diskuterer utvalget heller ikke om datainnsamlingen i disse masteroppgavene kan ha blitt farget av omfattende

politisk og offentlig debatt. I tillegg til bruken av masteroppgaver, er store deler av kapittel 7 som omhandler den midlertidige bevæpningsperioden, en opplisting av trusselvurderinger og anmodninger. Videre ser Politihøgskolen at mediene får rikelig med plass i kapitlet.

Når det gjelder perioden med midlertidig bevæpning fremgår det innledningsvis i kapittel 7 at utvalget ser på denne perioden som en unntakstilstand:

«Utvalget er forsiktig med å trekke konklusjoner om at de samlede erfaringene som fremkommer gjennom det datamaterialet som er innhentet også vil være gjeldende ved en eventuell permanent generell bevæpning. På tross av at perioden var relativt langvarig, var den også en svært spesiell periode. Bevæpningen var gjenstand for en omfattende politisk og offentlig debatt og det var rettet et kritisk søkelys mot politiet. Perioden kan også betegnes som en unntakstilstand, gitt det forhøyede trusselnivået. Utvalget vil derfor advare mot å bruke perioden som et svar på hvordan en generell bevæpning vil slå ut på lang sikt. Likevel vil erfaringene gi relevant kunnskap om mulige konsekvenser av et generelt bevæpnet politi» (side 131).

I utredningen er det gitt lite plass til en samlet framstilling av politiets erfaringer fra denne perioden, og hva denne perioden kan bringe av kunnskap. Dette mener Politihøgskolen er uheldig. I Norge har det ikke siden 2. verdenskrig vært en tilsvarende periode med generell bevæpning. For en vurdering av spørsmålet om bevæpning av norsk politi, ville det vært naturlig å forvente at et utvalg hadde sett på dette som nyttig «prøveperiode».

Politihøgskolen mener ikke at politiets «stemme» skal ha en forrang eller tillegges verdi utover andre kilder eller aktører i debatten, men vi synes det er berettiget å etterlyse en beskrivelse av og diskusjon rundt politiets erfaringer fra denne perioden i en NOU som handler om politi og bevæpning.

Høgskolen har også noen kommentarer til kildebruken i kapittel 8 *Bevæpningspraksis og erfaringer i andre relevante land*. På sidene 79-80 beskrives bruken av våpen i de landene som utvalget har sett nærmere på. Tabell 5.5 viser klart at land som har et bevæpnet politi, bruker våpen oftere en de landene som har et ubevæpnet politi. Tabell 5.6 på side 80 viser *Antall skutt og drept av politiet i nordiske land og England og Wales. Gjennomsnitt for antall drepte per år per millioner innbyggerantall i perioden er 1996-2006*. Det som går fram av denne tabellen, er at det i Finland drepes færre personer av politiet enn hva tilfellet er i Norge. 0,034 i Finland mot 0,060 i Norge. Dette er veldig små tall, og tabellen benyttes uten at dette problematiseres. Utvalget konstaterer bare at politiet i Finland er sterkt regulert og har en opplæring på bruk av våpen som kan forklare tallet. Politihøgskolen synes dette er en for enkel konklusjon på et av de spørsmålene i bevæpningsdebatt som virkelig burde vært gjenstand for en bred drøfting.

Utvalget har viet politiet i Storbritannia, kanskje først og fremst England og Wales, betydelig oppmerksomhet. Som det mest folkerike landet med et ubevæpnet politi, og som dessuten befinner seg i en ganske kritisk trussel- og beredskapsmessig situasjon, er dette både riktig og forståelig. Men i en utredning som i så stor grad angir å være kunnskapsbasert, hadde det vært naturlig at utvalget hadde drøftet betydningen av at England & Wales og Norge har et helt ulikt handlingsrom når det gjelder en eventuell beslutning om å bevæpne politiet. Ett av forholdene er utvalget selv inne på, nemlig politiutdanningen, men uten å diskutere dette nærmere. I Norge har alle tjenestepersoner en treårig politiutdanning, men England & Wales har 6-9 måneder, jf. side 187. Viktigere er det kanskje at den vesentligste del av den norske

politistyrken har våpengodkjenning på minst nivå IP 4. Dette er et nivå som er høyere enn politiet i England & Wales er godkjent for. Å skulle beslutte bevæpning av hele eller en betydelig del av politistyrken i England & Wales, ville således utløse at meget kostbart og ressurskrevende utdanningsbehov.

Dette burde bragt utvalget naturlig over til den andre grunnleggende forskjellige forutsetningen. I de senere årene har norsk politi blitt tilført betydelig midler, ikke minst i form av at antall uteksaminerte og ansatte tjenestepersoner har økt. Antall politiutdannede tjenestepersoner har (iflg. Politidirektoratets statistikk) i perioden 2011-2016 økt fra 7 801 til 9 216, dvs. en økning på 18 prosent. I den samme perioden har antall «police officers» i England & Wales blitt redusert fra 141 495 til 126 766, som tilsvarer en reduksjon på vel 10 prosent. I samme periode ble det i England & Wales om lag 100 færre tjenestepersoner i Armed Response Vehicles (ARV)-patruljer, mens norsk politi i den samme perioden har tilstrebet å øke antall IP 3 godkjente tjenestepersoner fra om lag 750 til 1200. Reduksjonen i England & Wales er først og fremst begrunnet i landets økonomi, og ikke i trusselsituasjonen.

En annen side ved utvalgets metodebruk er det Politihøgskolen oppfatter som utelatelse av enkelte naturlige kilder eller diskusjoner. Nedenfor følger fire eksempler som Politihøgskolen finner grunn til å nevne.

Om *responstid*: På side 82 til 85 i utredningen behandler utvalget politiets responstid. Det fremgår av målinger at responstiden er lenger for væpnede hasteoppdrag enn for andre hasteoppdrag. På side 85 spalte I gir utvalget noen antydninger om hva som kan være årsaken til dette:

«Det er flere forhold som kan bidra til at denne tiden blir lengre i oppdrag der det er gitt beslutning om bevæpning; det skal gjøres en grundig risikovurdering, det skal legges en plan, tjenestepersonellet skal ikle seg verneutstyr osv., samt at slike oppdrag kan medføre en mer tidkrevende taktisk fremrykking til stedet mm.»

Den mest åpenbare forklaringen nevnes derimot ikke; nemlig at patruljene før de når fram til bestemmelsesstedet, stanser for å bevæpne seg. Spesielt i de tilfeller hvor bruk av tohåndsvåpen er aktuelt, må tjenestepersonene ut av bilen for å få tilgang til disse. For ikke å bli eksponert for en potensielt farlig situasjon idet de ankommer bestemmelsesstedet, gjøres dette underveis, og forlenger dermed patruljenes utrykningstid.

Om *knivoppsett*: På side 71 i utredningen behandler utvalget det såkalte «knivoppsettet». Etter å ha redegjort for utviklingen av dette i Norge, avsluttes kapitlet med å referere til Jan Erik Haugland masteravhandling. Det heter:

«Knivoppsettet er kritisert, blant annet av Haugland (2015). Han beskriver i sin masteravhandling at det er begrenset med dialog mellom nivåene innad på Politihøgskolen, i forhold til kvalitetssikring av polititaktikk (2015, s. 74). Hauglands informanter beskriver at instruktører driver fag- og metodeutvikling uten at den er forankret i Politidirektoratet eller hos Politihøgskolens ledelse (2015, s. 72). Haugland viser også til at instruktørene som underviser i taktikken er autonome og at ledernivåene har begrenset tilsyn og kontroll med hvordan den polititaktiske opplæringen foregår. I følge Haugland er en del instruktører unge og med liten politierfaring; blant annet var yngste instruktør for politistudenter i leir i 2013 selv

uteksaminert samme år (2015, s. 74). Historien om knivoppsettet er, i følge Haugland, et eksempel på sviktende ledelse (2015, s. 101).

Det vises til våre tidligere kommentarer til bruk av masteroppgaver som kilder og kunnskapsgrunnlag. Selv om Hauglands arbeid, vurdert som en masteroppgave, var meget god, etterlater utvalgets sitat et inntrykk av at endring av bevæpningspraksis ved en begrunnet mistanke om gjerningspersonen er bevæpnet med kniv, ikke har vært begrunnet i faktiske forhold. Politihøgskolen er av den oppfatning at det kunne vært mer hensiktsmessig om utvalget hadde en bredere diskusjon omkring hvorvidt kniv på en avstand mindre enn om lag 10 meter kan være like farlig som skytevåpen.

Om *kriminalitetsutviklingen*: Det er også grunn til å undres over den kriminalstatistiske utvelgelse som utvalget har gjort. I hovedvekten av de kriminalitetsformer som trekkes fram, tilkalles politiet etter at den straffbare handling har funnet sted, og politiet forholder seg ganske ofte til en rimelig avklart situasjon, og hvor man har tid til eventuelt å bevæpne seg på vei til stedet. Ved «ulovlig bevæpning på offentlig sted», straffeloven § 189 (straffeloven 1902 § 352a) forholder det seg i stor utstrekning annerledes. Det hadde styrket utredningen om utvalget både hadde innhentet statistikk over utviklingen i overtredelse av «våpenforbudet» i straffeloven, og over volumet av de beslag som politiet i de senere årene har gjort av stikkvåpen og skytevåpen. Sammen med en bedre behandling av «knivkonseptet» ville dette gitt et bedre grunnlag for å vurdere den latente fare for at tjenestepersonene kan bli utsatt for potensielt dødelig vold i tjenesten.

Om *terrorfaren*: Slik Politihøgskolen ser det, hadde det vært ønskelig at utvalget i vesentlig sterkere grad hadde drøftet to forhold. Selv om det er riktig at antall terrorangrep har gått ned sammenliknet med tiden før 1990, er spredningen og uforutsigbarheten i hvor de kan inntreffe blitt vesentlig større. Siden begynnelsen av 2015 har det vært til dels meget dødelige terrorangrep med bomber, skytevåpen, biler og kniv i Paris, Nice, Brussel, Berlin, Barcelona, Manchester, London, København, Stockholm og Åbo. I stor grad er det en fellesnevner ved disse angrepene at de i meget liten grad er motivert av eller har som siktemål å fremtvinge en endring i det land eller det nærområdet de er utført. Siden alle de nevnte angrepene har funnet sted i Vest-Europa, og i det som i global målestokk må anses for å være Norges nærområde, hadde det vært naturlig om utvalget i større grad hadde diskutert hvilken betydning denne utviklingen har for bevæpningsspørsmålet. Hadde man gjort dette, ville utvalget sannsynligvis også kommet inn på den andre drøftelsen som savnes; nemlig hvilken betydning det har for vurderingen av trusselsituasjonen at det i Vest-Europa i samme tidsperiode (fra 2015) er avverget et betydelig antall terrorangrep, trolig om lag 50 tilfeller. At det i Norges nærområde har vært gjennomført eller planlagt et sted mellom 50 og 70 terrorangrep i løpet av de siste to til tre år, og med begrenset mulighet for å forutse hvor de vil ramme, burde etter Politihøgskolen sin oppfatning vært med i en slik utredning¹. I hvert fall dersom men ser det i lys av dette var den sentrale begrunnelsen for perioden med midlertidig bevæpningen fra november 2014 til februar 2016.

Slik Politihøgskolen ser det ville det også styrket utredningen om utvalget i vesentlig større grad hadde foretatt en samlet vurdering av de enkeltomstendigheter som de drøfter som et eventuelt grunnlag for å endre bevæpningspraksis. Det kan være at selv om ingen av enkeltelementene (N1) rus/psykiatri, (N2) dårligere sosial kontroll og «gjennomsiktighet» på grunn av sentralisering og innvandring, (N3) forekomst av lovlige og ulovlige kniv/våpen i

¹ Tallene er basert på kunnskap om gjennomførte terroraksjoner og opplysninger om avvergede. Det er dels tatt fra pressekonferanse som PST har holdt, og dels opplysninger i media, se f.eks. oppslag i Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/verden/i/LkaJx/Her-planla-IS-en-blodig-massakre-Sa-fikk-terroristen-kalde-fotter>

samfunnet generelt, og i det offentlige rom spesielt, og (N4) uforutsigbare lavterskel terror, isolert sett kan begrunne en endring i bevæpningspraksis, så svekker det utredningens autoritative krav, at det ikke er foretatt noen drøftelse av om (N1 + N2 + N3 + N4) kan gjøre det.

For å oppsummere dette punktet, mener Politihøgskolens at måten utredningen vektlegger bruken av kilder og ulike publikasjoner på, hvordan ulike spørsmål diskuteres (eller utelates), sammen med hvordan enkelte naturlige kilder er utelatt, utgjør en svakhet ved utredningen som reduserer dens autoritative kraft. Politihøgskolen finner dette beklagelig fordi utredningens anbefalinger og konklusjoner *ikke* nødvendigvis hadde blitt endret ved en mer fullstendig og balansert drøfting.

2. Pågående og fremtidig forskning om bevæpning

Parallelt med utvalgets arbeid har det ved Politihøgskolen pågått forskning om bevæpning av norsk politi som er relevant for flere av utvalgets anbefalinger som departementet ber om høringsinstansenes vurdering av.

Høsten 2015 opprettet Politihøgskolen et eget forskningsprosjekt om bevæpning. Deler av dette prosjektet ble lagt noe om da Politidirektoratet medio 2016 ønsket at Politihøgskolen skulle gjennomføre en evaluering av perioden med midlertidig bevæpning. Arbeidet med evalueringen startet i september 2016, og det var satt frist for gjennomføring til 1. februar 2017. Årsaken til den korte fristen, var at evalueringen skulle inngå som kunnskapsgrunnlag for bevæpningsutvalget. Som tidligere nevnt, mener Politihøgskolen at det er uheldig at utvalget har sett lite på politiets erfaringer fra denne perioden. Den første delen av Politihøgskolens forskningsprosjekt kunne bidratt med dette. Politihøgskolens evaluering *Som før, men TRYGGERE» - Politiets vurdering av 14 måneders midlertidig bevæpning* er tilgjengelig som PHS-Forskning 2017 3. Den gir et godt innblikk i hvordan polititjenestepersonene selv så på bevæpningsperioden, noe som er ganske fraværende i utvalgets utredning. Vi redegjør derfor kort for evalueringens hovedfunn nedenfor.

Evalueringsrapporten bygger på en kvalitativ tilnærming med intervjuer av 30 personer som alle hadde vært operative i den aktuelle perioden.

Hvilken betydning kan bevæpningen ha hatt for politiets møte med publikum?

- Det er nærmest en unison oppfatning om at bevæpningen hadde meget begrenset betydning for hvordan politiet møtte publikum.
- I noen grad fremholdt informantene at de var mer årvåkne i store folkemengder, og at de opplevde et visst ubehag i situasjoner hvor de måtte bruke fysisk makt overfor tredje person. Ingen tjenesteoppdrag ble unnlatt gjennomført med den begrunnelse at de var bevæpnet.
- Det var en ganske unison oppfatning hos informantene om at bevæpningen hadde økt deres trygghetsfølelse, særlig knyttet til oppdrag det var usikkerhet rundt. Dette gjaldt både ift. tjenestepersonenes egensikkerhet og ift. "visshet" om at oppdrag kunne løses "der og da" selv om en situasjon skulle eskalere.

Hvilken betydning kan ordningen med midlertidig bevæpning ha hatt for tjenestepersonenes risikovurderinger, risikokommunikasjonen (mellom operasjonssentralen og innsatspersonell og mellom innsatspersonellet, herunder også innsatsleder) og risikooppfatning?

- Deler av dette spørsmålet er i mindre grad besvart fordi informantene syntes å ha et uavklart forhold til risikobegrepet.

- Spørsmålet om risikokommunikasjonen er tilfredsstillende besvart. Det var en overveiende oppfatning at bevæpningen ikke påvirket risikokommunikasjonen i negativ retning.

Hvilken betydning har bevæpningen hatt for politiets taktiske oppdragsløsning, herunder planlegging, ledelse, ressursuttak, kompetanse, bruk av verneutstyr?

- Taktiske oppdragsløsninger ble i liten eller ingen grad påvirket av bevæpningen, i følge våre informanter.
- Det var et gjennomgående trekk at informantene fremhevet at kravet om forholdsmessig og trinnvis maktmiddeløking i samsvar med maktpyramiden, var det samme selv om de var bevæpnet.
- Informantene mente at planlegging og ledelse av "skarpe oppdrag" ikke ble påvirket negativt av bevæpningen. Flere fremholdt derimot at forberedelsene til oppdragene ble bedre da de var generelt bevæpnet fordi de da ikke brukte tid på å argumentere for bevæpningsordre og klargjøring av våpen.
- Informantene følte at de hadde tilstrekkelig kompetanse til å være generelt bevæpnet.
- Den generelle bevæpningen påvirket ikke deres bruk av verneutstyr.

Hva var omfanget av uønskede hendelser knyttet til våpenhåndtering (som vådeskudd, forsøk på å bli fratatt ladd våpen og eventuelle andre risikosituasjoner) under tiden med midlertidig bevæpning? Det skal også undersøkes under hvilke omstendigheter de uønskede hendelsene skjedde.

- Analysen av de innrapporterte hendelsene viser at det var flere vådeskudd og forsøk på å frata politiet våpen i perioden med midlertidig bevæpning enn etter.
- I den siste femmånedersperioden med generell bevæpning ble det rapportert 16 vådeskudd utenfor nedspenningskasse og 10 forsøk på å frata tjenestepersonene våpen. Tilvarende tall i femmånedersperioden etter bevæpningen var henholdsvis 3 og 0.
- Dette er som forventet når så mange polititjenestepersoner til daglig har vært bevæpnet med ladd våpen.
- Typiske vådeskuddsituasjoner var øvelse på avtrekk, vedlikehold, tømning og funksjonstesting av hylster.

Forskningsprosjektet om bevæpning har i tillegg gjennomført to kvantitative spørreundersøkelser. Den ene har vært rettet til medlemmer i Politiets fellesforbund (PF), og bygger på den spørreundersøkelsen som PF under ledelse av professor Liv Finstad, gjennomførte i 2011. Den andre er en publikumsundersøkelse rettet til et representativt utvalg og gjennomført av Opinion.

Resultatene fra disse to spørreundersøkelser er, når denne høringsuttalelse skrives, nettopp mottatt, og vil bli gjenstand for nærmere bearbeidelse og publisering i tiden som kommer. Med forbehold om at en nærmere analyse av dataene kan lede til endringer i konklusjonen, gjengir Politiets høgskolen her noen helt overordnede funn.

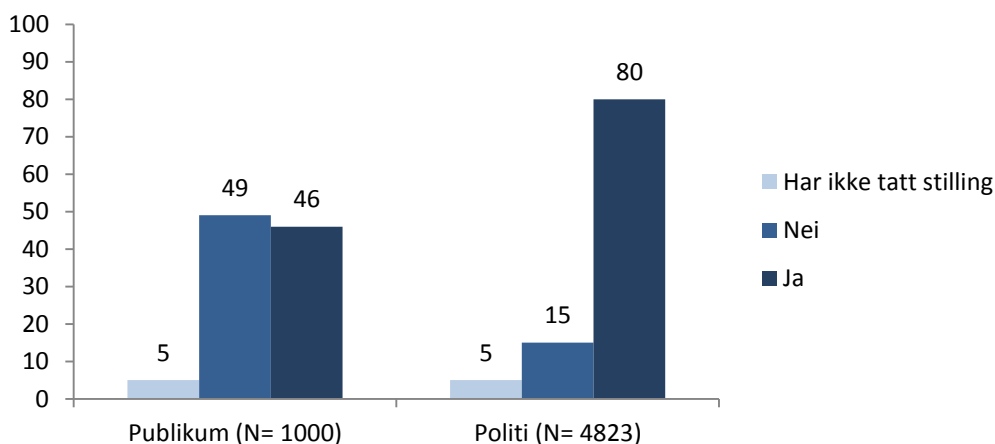
Data på publikums holdninger er samlet inn gjennom telefonbaserte intervjuer av 1 000 personer, med et aldersspenn fra 18-86 år. Det finnes ikke gode kilder for sammenlikning av publikums holdning til bevæpning. Hovedlinjer som kan trekkes ut fra undersøkelsen på et så tidlig tidspunkt, er at publikum har en delt oppfatning om bevæpning av politiet. Flere enn forventet har en klar mening om spørsmålet. Figur 1 viser at kun om lag 5 prosent

svarer at de ikke har tatt stilling til spørsmålet. Blant de som har tatt stilling er fordelingen jevn, 49 prosent svarer nei på spørsmål om politiet alltid bør være bevæpnet, mens 46 prosent svarer ja.

Det er interessant å merke seg at publikum tror politiet skyter oftere enn hva de faktisk gjør. I gjennomsnitt tror publikum at politiet skyter 60 ganger i året, der svarene som ble gitt varierte fra et par ganger i året og opp til flere tusen. Medianen på antall ganger politiet skyter er 10.

Regionen som ser ut til å være minst positiv til bevæpning, er Oslo. Der svarer 35 prosent ja til at politiet alltid bør være bevæpnet. 62 prosent svarer nei på samme spørsmål. Dette er noe overraskende, da man kan legge til grunn at publikum i Oslo kanskje i større grad forventer, samt er vant til, å se et bevæpnet politi. Midt-Norge er noe over Oslo med 40 prosent som svarer ja, mot 58 prosent nei. Mest positiv er de på Sørlandet (her inkluderes Telemark) med 54 prosent ja og 40 prosent nei. Deretter kommer Østlandet (49 prosent ja, 46 prosent nei), Nord-Norge (48 prosent ja, 44 prosent nei) og Vestlandet med 47 prosent for og 46 prosent mot.

Det ser ut til at menn i større grad er positive enn kvinner. Det ser også ut til at økt alder henger sammen med det å være positiv til bevæpning.

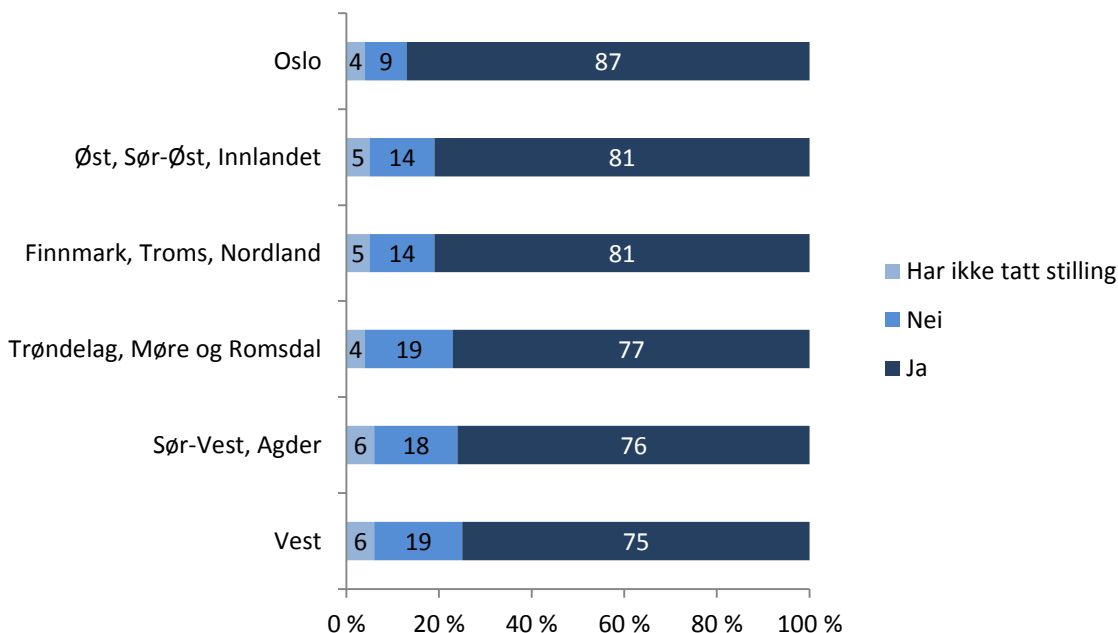

Figur 1 Prosentvis fordeling (2017) på spørsmålet *Bør politiet alltid bære våpen i tjeneste?*

Figur 1 viser også data om politi. Disse dataene er samlet inn gjennom et nettbasert spørreskjema der 10 716 politifaglig utdannede medlemmer av PF ble invitert til å delta. Det er 4 938 som har svart på hele eller deler av spørreundersøkelsen, noe som utgjør en svarprosent på 46 prosent. På spørsmålet om politiet alltid bør være bevæpnet svarer i 2017 80 prosent ja, 15 prosent nei og 5 prosent ikke tatt standpunkt. Spørsmålet om politiet alltid bør være bevæpnet har også tidligere blitt brukt av Liv Finstad (2011) i en spørreundersøkelse av et utvalg politibetjenter, på oppdrag fra PF som nedsatte et bevæpningsutvalg for å belyse spørsmålet om bevæpning av politiet. I 2011 svarte 60 prosent nei, 20 prosent ja og 20 prosent hadde ikke tatt stilling (N=4147). Blant respondentene (2017) oppgir 89 prosent at de er, eller har vært i løpet av de siste 5 årene, kategorisert som IP 1-4.

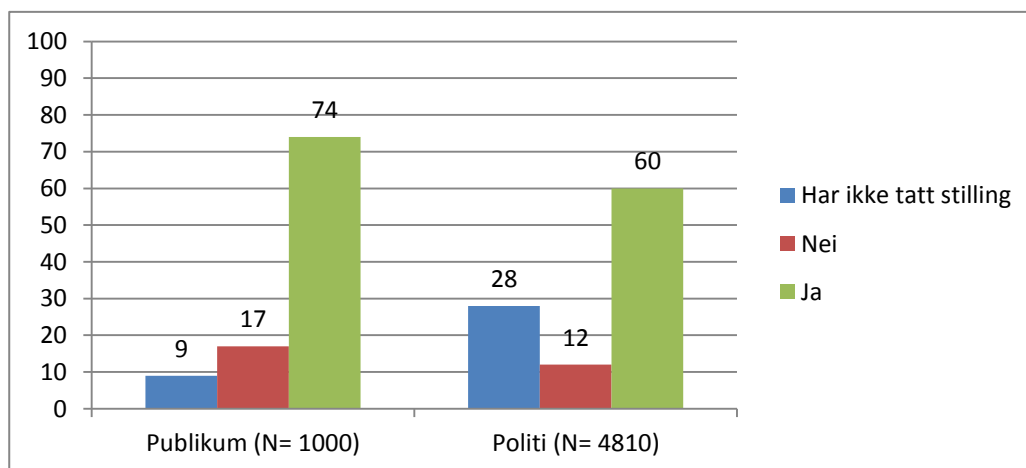
For å få et inntrykk av variasjon av holdning til bevæpning etter den geografiske fordelingen

blant politiutdannede, har politidistriktene her blitt slått sammen for å i noen grad forenkle fremstillingen. Tendensen er tydelig, 87 prosent i Oslo svarer ja på at politiet bør være bevæpnet. Oslo står dermed som det mest positive distriktet. Dette er en interessant kontrast til publikumsfordelingen i hovedstaden.

Figur 2 Prosentvis fordeling etter svar på Bør politiet alltid bære våpen i tjeneste? Figuren viser sammenslåtte politidistrikt (N=4783)

Foreløpige funn viser også publikum svært positive til elektrosvøkkvåpen, se figur 3. Politifaglig utdannede stiller seg noe annerledes i fordelingen på dette spørsmålet.

Figur 3. Prosentvis fordeling på spørsmålet Forutsatt at ordningen med fremskutt lagring vedvarer, bør politiet bære elektrosvøkkvåpen i tjeneste?

3. Om utvalgets anbefalinger

PolitiHøgskolen vil i det følgende gi vår tilbakemelding på utvalgets anbefalinger.

Anbefaling: *Utvalgets flertall (frem av seks medlemmer) anbefaler videreføring av dagens bevæpningsmodell med et ordinært ubevæpnet politi som medbringer en- og tohåndsvåpen i kjøretøy (fremskutt lagring). Flertallet anbefaler samme løsning på flyplasser, og at politiets tilgang til forhåndslagret våpen forbedres der dette er nødvendig, slik at avstanden mellom tjenestepersonene og våpnene blir hensiktsmessig. Utvalgets mindretall (ett medlem) foreslår en bevæpningsmodell med uladd våpen på tjenesteperson (fremskutt lagring på kropp). Denne bevæpningsmodellen vil også gjelde for tjenestepersoner ved flyplassene.*

PolitiHøgskolen tar ikke stilling til om norsk politi skal være generelt bevæpnet eller ikke. Vi utdanner polititjenestepersoner som kan håndtere den bevæpningsmodellen som til enhver tid er gjeldende i norsk politi. Når det gjelder forslaget til utvalgets mindretall, ble dette forslaget også fremmet under perioden med midlertidig bevæpning (25. november 2014 til 3. februar 2016), hvor PolitiHøgskolen ga Politidirektoratet faglige innspill og anbefalinger til dette forslaget. Vi viser til denne prosessen og de faglige vurderinger (så vel muntlig og skriftlig) høgskolen ga i denne forbindelse. PolitiHøgskolen *frarådet* da som nå forslaget om framskutt lagring på kropp. Vi har følgende begrunnelse for denne faglige vurderingen:

Økt treningsfokus på hurtig klargjøring av tjenestevåpenet (pistol) under stress vil, med stor sannsynlighet vil medføre at innøvde sikkerhetsprosedyrer gjennom grunnutdanningen og årlig vedlikeholdstrening, forringes. Dette grunngis i at prosedyrene står i fare for å bli erstattet av drill som vil kunne redusere sikkerhetsfokuset og den mentale tilstedeværelsen hos den enkelte tjenesteperson.

Videre kan denne modellen ha følgende negative konsekvenser:

- Mangelfull klargjøring av tjenestevåpenet som følge av utilstrekkelig ladegrep eller utilstrekkelig innføring av magasin, samt fare for tap av våpen eller magasin som følge av at håndgrep utføres under svært stresset situasjon og/eller i nærhet til trussel.
- Utilsiktet avfiring under klargjøring av tjenestevåpenet på grunn av ukontrollert håndtering av våpenet under svært stresset situasjon.
- Usikkerhet rundt eget tjenestevåpens tilstand som kan få følger ved at nedspenning gjennomføres når våpenet er ladd, eller at rettet skudd forsøkes når våpenet er uladd. Usikkerheten kan også gjøre seg gjeldende ved at tjenestepersonens fokus under oppdrag er rettet mot tjenestevåpenets tilstand fremfor oppdragsløsningen.
- Redusert fokus på sikkerheten i etablerte prosedyrer fordi eget krav til hurtighet setter mål for treningen.
- Urealistisk oppfatning av egen kapasitet, vil kunne gjøre seg gjeldende ved for stor tro på evne til å opptre adekvat, eller for liten tro på denne evnen.
- Økt fokus på ett handlingsmønster fremfor adekvat valg av maktmiddel, ved at trekk av våpen velges fremfor bruk av for eksempel OC pepper, batong, flukt eller fysisk forsvar.

Anbefaling: *Iverksetting av en prøveordning med bruk av elektrosjokkvåpen. Utvalget anbefaler at elektrosjokkvåpen utprøves slik at politiet i patruljerende tjeneste får et nytt taktisk våpen som er mindre dødelig enn skytevåpen. Forsøksordningen må følges av en forskningsmessig evaluering.*

Prinsipielt er Politihøgskolen enig at det bør etableres en pilot/prøveordning før et nytt maktmiddel innføres i norsk politi, men Politihøgskolen finner at utvalget også på dette punktet er selektiv i forhold til kildebruk og kildekritikk. Utvalget har i liten grad problematisert hva som begrunner prøveprosjektet som foreslås. Elektrosjokkvåpen blir behandlet i kapittel 9 *Mulige bevæpningsmodeller for norsk politi* s. 209-211, og en utredning av elektrosjokkvåpen som Politihøgskolen gjennomførte på oppdrag fra Politidirektoratet i 2016, brukes som et kunnskapsgrunnlag. Det er med undring Politihøgskolen registrer at utvalget ikke tar anbefalingene fra evalueringen av 2016 med i sin drøfting. I denne utredningen fant Politihøgskolen det vanskelig å besvare spørsmålet om elektrosjokkvåpen kan være et virkemiddel i polititjenesten i tillegg til de maktmidler som er tilgjengelig i dag, på grunn av mangelfullt datagrunnlag. Politihøgskolen anbefalte en helhetlig og grundig utredning om politiets *bruk av og behov for* maktmidler (2016, side 65). Vi opprettholder denne anbefalingen, der elektrosjokkvåpen bør ses i sammenheng med øvrige tilgjengelige maktmidler.

For ordens skyld gjentas de øvrige anbefalingene også. På spørsmålet om elektrosjokkvåpen kan være egnet som et kompensierende tiltak til den midlertidige bevæpningen med pistol, har Politihøgskolen svart at elektrosjokkvåpen kan være et supplement til, men kan ikke erstatte skytevåpen i situasjoner som krever bruk av (herunder inkludert trussel om bruk av) skytevåpen. Videre anbefalte Politihøgskolen at politiets innrapporteringsystem for bruk av maktmidler utvides til å omfatte flere maktmidler, ikke bare skytevåpen.

Utvalget anbefaler at elektrosjokkvåpen tas inn i maktpyramiden. Som utvalget også fremhever (side 60), er maktpyramiden et pedagogisk hjelpemiddel, og ikke noen bindende rangering av maktmidlene. Det kunne vært ønskelig at utvalget hadde foretatt en nærmere drøfting av hvor det mener elektrosjokkvåpen best passer inn, og ikke minst hvilke kriterier som bør legges til grunn for plasseringen. Her er det i alle fall to ulike tilnærminger som er aktuelle, og som kan gi ganske ulik plassering. Skal elektrosjokkvåpen plasseres rett under de ordinære skytevåpen, dvs. mellom «slag og spark» og «skytevåpen»? Ser en på hvilket inntrykk bruken av elektrosjokkvåpen kan skape i befolkningen, er det nærliggende å tro at det kan oppfattes som et skytevåpen. Ser man derimot mer isolert på risikoen for å forvolde skade på den som utsettes for maktbruken, kan det trolig argumenteres for at elektrosjokkvåpen kan plasseres mellom «pepperspray» og «slagvåpen».

Utvalget har i utredningen tatt utgangspunkt i saker etterforsket av spesialenheten der det er avfyrt skudd på kort hold (s. 82) hvor utvalget konkluderer; «Dette er situasjoner der elektrosjokkvåpen potensielt kunne vært aktuelt å bruke, dersom et slikt våpen hadde vært tilgjengelig for innsatspersonellet». Politihøgskolen savner en kunnskapsbasert drøfting rundt usikkerhetsmomenter knyttet til elektrosjokkvåpen slik de framkommer i utredningen Politihøgskolen gjennomførte på oppdrag fra direktoratet (2016) side 22; risiko for å bomme på målet, nåler som ikke fester seg, ugjennomtrengelig bekledning m.m. Det samme spørsmålet er det også naturlig å stille når utvalget argumenterer for at elektrosjokkvåpen kan være nyttig i politiets møte med personer med kniv. På side 199 (og tilsvarende side 205) skriver utvalget: «I tillegg mener utvalget at elektrosjokkvåpen i flere situasjoner, vil kunne medføre en redusert risiko, blant annet der kniv er inne i bildet». Her hadde det vært ønskelig med en begrunnelse for hvorfor elektrosjokkvåpen i slike situasjoner er mer hensiktsmessig enn eksisterende maktmidler.

Til anbefalingen om elektrosjokkvåpen vil Politihøgskolen bemerke at et gjennomgående argument fra utvalget er at bevæpning av politiet vil frata, eller i alle fall i betydelig grad redusere politiets sivile preg, og at dette også kan antas å redusere den tilliten politiet i dag nyter i befolkningen. Når utvalget antyder at denne virkning også kan oppstå ved at noen tjenestepersoner går med tomt våpenhylster, er det overraskende at man ikke i større grad har drøftet virkningen elektrosjokkvåpen kan ha for det sivile preg og tilliten hos befolkningen. Det er vanskelig å forstå at ingen slike virkninger skal oppstå bare fordi våpenet eventuelt er gult.

Avslutningsvis vil vi minne om et annet funn i den tidligere nevnte utredningsrapporten om elektrosjokkvåpen, som vi ikke kan se er drøftet i særlig grad - bruk av elektrosjokkvåpen på sårbare personer. Amnesty International uttrykker med henvisning til både FNs menneskerettighetskonvensjon og FNs torturkonvensjon bekymring for bruk av elektrosjokkvåpen på sårbare personer. Som sårbare personer regnes barn, gravide, personer med medisinske diagnoser, og eldre (Amnesty International, 2015, s. 7). International Police Complaints Commission i England (IPCC) deler denne bekymringen, og vurderer også personer med mentale lidelser og personer i varetekt som sårbare i denne sammenheng (IPCC, 2014, side 25). Det er videre stilt spørsmål ved bruk av elektrosjokkvåpen på personer som er påvirket av alkohol og narkotika (2016, side 24). Med hensyn til sistnevnte gruppe, er påvirkning av alkohol eller narkotika ofte en årsak til voldelig, farlig og uforutsigbar atferd. Det er også mange undersøkelser som har vist at personer med psykiske lidelser er overrepresentert blant gjerningspersoner som har tatt liv av andre og utøvd alvorlig vold (NOU 2010:3, 2010, s. 42). Disse utgjør således grupper som politiet møter i tjenesten og som det kan bli aktuelt å utøve makt mot.

Utvalget skriver i kapittel 6 *Samfunns- og kriminalitetsutviklingen* punkt 6.6.1 *Psykiatriutvikling og politihåndtering* om politioppdrag der personene politiet møter, oppfattes som psykisk syke. På side 101-102 framgår det at i mange alvorlige hendelser kan psykisk sykdom være en del av bildet. IPCC finner at i saker som ble etterforsket av IPCC, hadde en av fem problemer med mental helse. Utvalget skriver videre at IPCC finner at denne gruppen er signifikant mer utsatt for bruk av våpen og elektrosjokkvåpen (Taser) fra politiets side, og at blant dødsfallene i, eller i etterkant av, politiets varetekt er mental helse en faktor i to av fem hendelser.

I elektrosjokkvåpenutredningen fra 2016 har Politihøgskolen omtalt at IPCC har sett nærmere på bruk av elektrosjokkvåpen på personer som er psykiske syke og personer i varetekt, og er av den oppfatning at slik bruk bare kan rettferdiggjøres/berettiges under ekstraordinære omstendigheter (IPCC, 2014, s. 25).

Sett i sammenheng med en annen av utvalgets anbefalinger, *at politiet har kunnskap og ferdigheter som gir trygghet i håndtering av psykisk ustabile personer, slik at det sikres forholdsmessighet i maktbruk*, stiller Politihøgskolen spørsmål ved begrunnelsen for anbefalingen av et prøveprosjekt for utprøving av elektrosjokkvåpen.

Anbefaling: *Styrking av politidistriktenes operative kapasitet i form av en økning i antall tilgjengelige og responderende politipatroljer*

Det fremkommer ikke av utredningen om styrking av politidistriktenes operative kapasitet gjennom en økning i tilgjengelige og responderende politipatroljer, vil innebære behov for en økning i antall polititjenestepersoner eller om dette vil kunne ivaretas av det gjeldende

målet for politidekningen som er 2 per 1 000 innbyggere innen 2020.

Dersom utvalgets forslag medfører et økt behov for polititjenestepersoner, kan det få betydning for Politihøgskolens utdanningskapasitet, både på kort og lang sikt. Politihøgskolen er i dag rigget for opptak av 720 studenter fordelt på fire studiesteder. Målet for politidekningen frem mot 2020 ser ut til å nås. I denne sammenheng er Politihøgskolen kjent med at det foretas vurderinger av fremtidige tall på studentopptaket til bachelorutdanningen. Vi vil imidlertid påpeke at det er viktig at denne vurderingen er helhetlig og langsiktig, slik at vi unngår å havne i en situasjon der det gjennomføres et nedtrekk på kort sikt. For deretter å skulle gjennomføre en eventuell oppbygging kort tid etter nedtrekket, basert på utvalgets anbefalinger eller av andre hensyn.

Ulike studentopptak gir ulike behov for blant annet studiefasiliteter, lærerressurser, og etter- og videreutdanning. Raske ned- og oppbygginger av Politihøgskolens utdanningskapasitet er uheldig. Politihøgskolen skal utvikle, tilby og gjennomføre utdanninger og forskning med høy kvalitet for å sikre utvikling av politiet, møte etatens og samfunnets etterspørsel etter kompetanse. Som en høyere utdannings- og forskningsinstitusjon, er Politihøgskolen avhengig av at det til enhver tid sikres rammebetingelser for å opprettholde robuste fagmiljøer og for å kunne ivareta nødvendig forsknings- og utviklingsarbeid. Dette fordrer et langsiktig perspektiv på Politihøgskolens samfunnsoppdrag og hovedoppgaver.

Anbefaling: *Utvalget anbefaler at politiets bruk av makt registreres systematisk. Det bør utarbeides verktøy som muliggjør kontinuerlig registrering av maktbruk og som kan gi en samlet oversikt over denne. Oversikten bør offentliggjøres regelmessig og innholdet bør brukes i politiets erfaringslæring. Utvalget er kjent med at Politidirektoratet har påbegynt et slikt arbeid og anbefaler at registreringen kommer i gang fra 1.1. 2018.*

Som nevnt under anbefaling om prøveprosjekt for elektrosjokkvåpen, anbefaler også Politihøgskolen at politiets innrapporteringssystem for bruk av maktmidler utvides til å omfatte flere maktmidler, ikke bare skytevåpen. Til det registreringsverktøyet Politidirektoratet utvikler, vil Politihøgskolen bemerke at det også bør legges til rette for å registrere negative bevæpningsbeslutninger. Det vil medføre at vi får kunnskap om det reelle antallet bevæpningsanmodninger, og dermed opplevd behov for bevæpning. I dag registreres kun positive beslutninger, og vi vet ikke om økningen i antall bevæpningsordre består av «høyere forespørsel» (som flere opplevde risikofylte oppdrag) eller større tilbøyelighet til å gi positiv beslutning (som «Det gikk jo bra under midlertidig bevæpning»).

Anbefaling: *Utvalget anbefaler systematisk evaluering av situasjoner der politiet har benyttet skytevåpen i tjeneste. Slik evaluering vil være viktig for å heve kvaliteten i politiets arbeid. Dette bør skje i samarbeid med relevante aktører som har kompetanse til å bidra i arbeidet med kvalitetsforbedring i politiets virksomhet. Slike aktører kan være Nasjonal institusjon for menneskerettigheter, Politihøgskolen og andre miljøer i universitets- og høgskolesektoren. I tråd med NOU 2009:12, anbefaler utvalget å etablere bedre systemer og rutiner for kunnskapsbasert erfaringslæring i politiet generelt, slik at læring kan komme alle i etaten til gode.*

Politihøgskolen slutter opp om denne anbefalingen. Også til denne anbefalingen vil høgskolen bemerke at det å ha et helhetlig bilde av antall anmodninger (positive og negative) kan være viktig for evalueringer av nettopp benyttet (og dermed ikke-benyttet) våpen.

Anbefaling: At politiet har kunnskap og ferdigheter som gir trygghet i håndtering av psykisk ustabile personer, slik at det sikres forholdsmessighet i maktbruk

Utvalget har sett på enkelte andre trekk ved samfunnsutviklingen som omfang av psykiske lidelser og politiets arbeid med psykisk syke. Bakgrunnen for dette oppgir utvalget på side 101, er at polititjenestepersoner overfor utvalget har trukket frem at det har vært en økning i det de omtaler som psykiatrioppdrag, og at dette er en samfunnsutvikling av betydning for bevæpningsspørsmålet.

Politiet plikter å yte andre offentlige myndigheter vern og bistand under deres tjenesteutøvelse når det følger av lov eller sedvane. Politiet har blant annet bistandsoppgaver i forbindelse med psykisk helsevern. Allerede i Meld. St. 42 (2004-2005) *Politiets rolle og oppgaver* ble det påpekt at antall oppdrag hvor den eller de involverte oppfattes som eller har diagnose som psykisk syk, er økende. Under punkt 7.4.4 *Politiets samarbeid med helsevesenet og det psykiske helsevern* framgår det videre at «Politiets befatning med, og gjøremål opp mot, psykisk labile og psykotiske personer synes å ha økt de senere årene. Personer med alvorlige psykiske lidelser vil i mange sammenhenger befinne seg i grenselandet mellom ulike etater. I disse situasjonene er behovet for samarbeid med andre profesjoner helt nødvendig».

Det er videre anført at «Når politiet tar hånd om personer med psykiske lidelser, har politiet primært ansvaret for varsling av lege, og gjennom ansvarlig helsemyndighet eller på annen måte søke etablert betryggende plassering av vedkommende (jf. politiloven § 12 og ovennevnte rundskriv). Helsetjenesten er ansvarlig for å yte øyeblikkelig hjelp og nødvendig helsehjelp til personer med psykiske lidelser. Politiets oppgave blir så snart som mulig å sørge for at personen blir vurdert av helsetjenesten for videre oppfølging».

Politiet skal følge samfunnsutviklingen tett og ha kompetanse og utdanninger som er forskningsbaserte og med høy samfunnsrelevans. Politihøgskolen er imidlertid av den oppfatning at politiets kompetanse i hovedsak må avgrenses til politiets ansvar og opp mot andre sektors ansvar, når det gjelder politiets håndtering av personer med psykiske lidelser. Politihøgskolen mener videre at dagens utdanning, gitt den eksisterende kunnskapen og aktuelle trusselsituasjon, er tilfredsstillende i forhold tematikken. Politiets møte med psykisk syke blir behandlet både teoretisk og praktisk i flere emner gjennom hele bachelorutdanningen. Det vises fagplan for bachelor i politistudier:

https://www.phs.no/Documents/2_Studietilbud/1_Bachelor/Fagplaner/Fagplan%202017-2020_B1_studiearet17-18.pdf

Forholdsmessighetsprinsippet i maktbruk og de til enhver tid gjeldene taktiske prinsipper har et tydelig fokus i utdanningstilbudene på Politihøgskolen. Det kan blant annet nevnes at de taktiske prinsippene rundt «knivoppsettet» har sin bakgrunn i scenariet psykisk syk person med kniv.

I tillegg vil Politihøgskolen nevne at høgskolen har fokus på kontinuerlig utvikling av våre utdanninger. Vi følger derfor samfunns- og kriminalitetsutviklingen, samt forskning tett for å identifisere endringer som er relevante for politiets rolle og oppgaver.

Anbefaling 7, 8 og 9

Politihøgskolen slutter også opp om anbefaling 7 *Etablering av system og kvalitetssikrede rutiner for innrapportering av vold og trusler mot tjenesteperson*, anbefaling 8 *Krav om*

bevæpningsbeslutning for det enkelte oppdrag, med de unntak våpeninstruksen fastsetter, ved en eventuell fremtidig situasjon med behov for midlertidig bevæpning samt anbefaling 9 At de sentrale kriteriene for bruk av skytevåpen nedfelles i politiloven.

Med hensyn til de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene, legger Politihøgskolen til grunn at Politidirektoratet i både styringsdialogen og fagdialogen med høgskolen, vil gi den nødvendige forutsigbarheten og det nødvendige økonomiske handlingsrommet som kreves i den grad Politihøgskolen får en rolle i utvikling/gjennomføring av tiltak som følger av en eventuell implementering av utvalgets anbefalinger.

4. Avslutning

Til slutt vil vi minne om at bevæpningsspørsmålet er prinsipielt viktig og kan ha stor betydning både for politiet og publikum. Politihøgskolen tar ikke stilling til om norsk politi skal være generelt bevæpnet eller ikke. Vi utdanner tjenestepersoner som kan håndtere den til enhver tid gjeldende bevæpningsmodell. Politihøgskolen ønsker imidlertid å gjenta at vi fraråder anbefalingen om framskutt lagring på kropp. Dette er en modell som Politihøgskolen over lengre tid på faglig grunnlag har argumentert mot, fordi den vil forlenge responstiden, redusere sikkerhetsfokuset og den mentale tilstedeværelsen hos den enkelte tjenestepersonen. Når tjenestepensjoner har våpen på kropp, må våpenet være ferdig ladet og klar til bruk i akutte situasjoner. Det er dette all våpentrening forbereder studenter og tjenestepersoner på.

Når det gjelder selve utredningen, så vil Politihøgskolen som utdannings- og forskningsinstitusjon, fremheve viktigheten av at beslutningsgrunnlag må ha tilstrekkelig kunnskapsbasert og forskningsbasert forankring. I forbindelse med at forslag til ny våpeninstruks ble sendt på høring høsten 2014, der også bevæpningsspørsmålet ble tatt opp, svarte Politihøgskolen at vi ikke kunne se på daværende tidspunkt at bevæpningsspørsmålet var tilstrekkelig utredet. Etter en grundig gjennomgang av bevæpning utvalgets rapport, har vi kommet til samme konklusjon i denne høringsrunden. Som tidligere nevnt finner Politihøgskolen dette beklagelig fordi utvalgets anbefalinger og konklusjoner *ikke* nødvendigvis hadde blitt endret ved en mer fullstendig utredning.

I dette høringssvaret har Politihøgskolen informert om pågående forskning på bevæpningsspørsmålet. Denne kunnskapen bør inngå i den videre diskusjonen omkring dette viktige samfunnstemaet.

Med hilsen

Nina Skarpenes
Rektor/sjef Politihøgskolen

Jorunn Lindholt
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandlere:
Førsteamanuensis Bjørn Barland
Politioverbetjent Steinar Vee Henriksen
Professor Tor-Geir Myhrer

Leder operativ seksjon, Eirik Rosø
Vitenskapelig assistent Pernille Skjevraak
Førsteamanuensis Jon Strype
Førsteamanuensis Gunnar Thomassen